

HETVEN ÉVE NYITOTTA MEG AZ ÁLLAMVÉDELMI HATÓSÁG A RECSKI TÁBORT

Magyar gulág

Recsk haláltábor volt. Akit átlöktek a kapuján, fel kellett hagynia minden reménnyel. A Nemzeti Emlékezet Bizottsága múlt héten konferenciát rendezett annak apropóján, hogy hetven éve nyílt a magyar gulág.

SZÖVEG SINKOVICS FERENC
FOTÓ T. SZÁNTÓ GYÖRGY

A recski ÁVH-s táborsemélyzet hangsúlyozta az újonnan érkező foglyoknak: örökre búcsúzzanak el civil ruhájuktól, mert már sohasem lesz szükségük rá. Erről az azóta elhunyt *Krasznay Béla*, a Recski Szövetség Egyesület egykori elnöke beszélt még egy vele készült interjúban.

A tábor építéséhez a Gulag légerei adtak mintát. Éppen ezért is lett Magyar gulág annak a nyitókonferenciának a címe, amelyet a hetven évvel ezelőtt nyitott recski láger foglyainak és áldozatainak szentelt a Nemzeti Emlékezet Bizottsága. Egy hosszabb rendezvény startköve volt ez a tanácskozás, amelyet *Gulyás Gergely* Miniszterelnökséget vezető miniszter köszöntött, hangsúlyozva, hogy mennyire fontos munkát végeztek a történészek a pártállami múlt feltárásában az elmúlt harminc évben. *Gulyás Gergely* hozzátette, a fiatalabb generációknak is meg kell ismerniük a táborokkal és egyáltalán, a *Rákosi*-rendszerrel kapcsolatos tényeket. Annál is inkább, mert az „érzékenyített világ” már szeretné elfedni és elfeledni ezeket.

Recsken 1800 rab sínylődött. Zömük mindenféle bírósági ítélet nélkül. Becslések szerint több mint 30 fogoly vesztette életét a szögesdrót mögött. Recsk az ÁVH tábora volt, az ÁVH pedig deklaráltan is a kommunista párt magánhadsergének számított. *Földváryné Kiss Réka*, a NEB elnöke úgy véli, hogy már 1945-ben megkezdődött a kommunista diktatúra kiépítése, és korántsem fejeződött be 1953-ban, a recski tábor felszámolásával. Egyébként számos megtorló intézménye működött még a diktatúrának – kitelepítések, internálások, további munkatáborok –; *Földváryné Kiss Réka* szerint a rendszer valósággal lefejezett egy tehetős és tetterre kész generációt.

M. Kiss Sándor történész, a Retörki kutatója megengedte magának a feltételezést, hogy *Rákosiék* felismerték: ez a generáció létre tudott volna hozni egy olyan demokratikus alapokon álló pártot, amely talpra állíthatta volna a háború utáni Magyarországot.

Ugyancsak a kommunista diktatúra erőszakos és cinikus kiépítéséről beszélt *Zinner Tibor* történész, jogtörténész. Elmondta, hogy *Ries Istvánt*, aki 1945-től egészen 1950-es letartóztatásáig vezetett az igazságügyi tárcát, úgy ölték meg a váci börtönben, hogy megvonták tőle létfontosságú gyógyszereit. *Zinner Tibor* elmondta, hogy az ÁVH mint a Politikai Bizottság saját fegyveres ereje az igazságszolgáltatás teljes körű gazdájává vált. Ebből adódóan előfordult olyan is, hogy egy lefogatott embert hat hónapnyi börtönre ítélt az elsőfokú bíróság, a másodfokú viszont „kötelet” adott neki. *Zinner Tibor* szerint ezzel a bizonyos PB-hatalommal és az ÁVH-n keresztül elkövetett brutalitásokkal és terrortal kellett volna elszámolnia a rendszerváltáskor az MSZMP-nek.

A *Rákosi*-korszak és a kérdéskör avatott kutatója, *Bank Barbara*, a NEB tagja szerint Recsk abszolút titkos tábor volt. Legalábbis annak szánta a rendszer, de 1951-ben egy sikeres fogolyszökés követ-

kezében tudomást szerzett róla a világ a Szabad Európa Rádión keresztül. Ennek ellenére volt olyan recski rab, akinek a haláláról csak 2014-ben értesültek hozzátartozói. *Bank Barbara* többek között beszélt a Buda-Dél lágerről is, amit a volt *Károly király* laktanyában rendeztek be a kommunisták. Ha már terítéken van napjainkban a börtönkártyolás ügye: *Bank Barbarától* tudtuk meg, hogy Buda-Délen például öt deka kenyeret és három deci híg levest kaptak reggel a lefogatottak. Ebédre három deci vízben főtt babot, estére pedig ugyancsak vízben főzött kevéske krumplít. A láger ötezer fő befogadására volt alkalmas, mégis 12 ezret helyeztek el benne. Egyes körletekben fölülről az eső csöpögött rájuk a sérült tetőn keresztül, alul pedig bokáig jártak az összegyűlt, illetve feltörő vízben.

Minden figyelmet megérdemelt *Saad Józsefnek*, a Telepesek Társadalmi Múzeum Alapítvány kurátorának felszólalása. A táborokkal – ideértve a kitelepítetteknek létrehozott hortobágyi „tanyarendszert” is – kapcsolatos kutatások nehézségeit és korlátait ecsetelte. A kommunisták sok parancsot és utasítást ugyanis szóban adtak ki. A NEB vándorkiállítás szervezői a táborok témájában, és a konferencián megnézhattunk egy idevágó rövidfilmet is, amely a NEB YouTube-csatornáján tekinthető meg. ■